

sprotnikih naše narodnosti. Zato bi želeli, da se zlasti na Koroškem in v Istri še več posojilnic osnuje.

Na Štajarskem je pa radi tega želeli, da se še nekaj slovenskih posojilnic osnuje, ker bi jih napravil sicer štajarski deželni odbor, toda ne slovenskih, ampak čisto nemških s pomočjo deželnega denarja, katerega daje nekoliko brez obresti, nekoliko ga pa celo podari novim svojim zavodom za prvi začetek. Na ta način se je štajarskemu deželnemu odboru posrečilo, da je ustanovil na slovenskih tleh že 3 nemške posojilnice, namreč na nemški meji v Št. Ilju v Slovenskih goricah in v Selnici na Muri ter na Bizeljskem.

Prepričani smo, da se v bodočih letih ustanove slovenske posojilnice v vseh onih krajih, kjer jih še nimajo, na pr. na Kranjskem: v Kostanjevici, v Trebnjem, v Zatičini, na Brdu, v Trziči, Škofji Loki, v Velikih Lašičah, v Senožečah. Koristne bi bile posojilnice tudi še v večjih vaseh takih velikih sodnih okrajev, kjer sicer posojilnice že imajo, na pr. v postojnskem okraju še v Št. Petru na Krasu, ali pa v slovenskem delu kočevskega okraja, na pr. ob Kolpi. — Na Goriškem nimajo še posojilnice tudi v Bolcu in v Sežani ne. — Na Štajarskem bi morda kazalo posojilnico osnovati v kozjanskem okraju in v Rogatci. V Laškem trgu tudi še nimajo slovenske posojilnice, ampak le nemško „Vorschusskasse“. — Na Koroškem je še več krajev, kjer je sedež sodišča in davkarije, brez slovenske posojilnice. In tako bode po raznih krajih slovenske domovine v tem obziru še veliko dela treba.

Ker se je torej slovensko posojilništvo na jedni strani sicer že precej razvilo, na drugi strani pa vendar še dokaj dela čaka, treba je celo stvar pregledati tudi z ozirom na načela, po katerih so se sedanje posojilnice snovale, in nasvetovati, po katerih principih naj se novi denarni zavodi te vrste v bodoče ustanavljajo ali stari urejujejo. Ta vprašanja je potrebno razmotrivati tudi radi tega, ker sami strokovnjaki niso v teh principih do pičice jedini, kakor se je to že večkrat pokazalo celo v društvu, katero vodi slovenske posojilnice. Da se nas bode dobro umelo, hočemo najprve stvar z zgodovinskega stališča pojasniti.

(Dalje sledi.)

Obrtnijske raznoterosti.

Amerikanska svetovna trgovina. Po uradnem izkazu statističnega urada je razvideti, da so iz Zjedinjenih držav izvozili decembra meseca leta 1894. blaga v vrednosti 84.870.706 dol. leta 1893. istega meseca pa za 93.539.339. Ves izvoz leta 1894. je znašal vrednost 824.967.364, leta 1893. pa 875.831.884 dolarjev. Uvozilo pa se je meseca decembra 1894. leta 62, 060.580, leta 1893. istega meseca pa za 49.119.368, vse leto 1894. se je uvozilo blaga za 672.672.540, leta 1893 pa 766.239.846 dolarjev. Od uvoženega blaga leta 1894. je bilo za 292.917.629 dolarjev podvrženega colnini, za 379.754.911 dolarjev pa bilo colnine prostega. Zlata se je izvozilo leta 1894. 101.821.375 dolarjev, uvozilo pa za 20.621.025 dolarjev; srebra izvozilo za 47.035.825, uvozilo pa za 10.495.631 dolarjev. Naseljencev je došlo 248.983, leta 1893 pa 488.776, toraj za 239.893 osob menj.

Kmetijstvo.

Potreba prenaredbe domovinskega zakona iz l. 1863.

(Utemeljeval v deželnem zboru posl. Povše.)

L. 1863. proglasila je ces. vlada zakon o domovinski pravici in od tistega leta naprej se slišijo pritožbe proti temu zakonu toliko v državnem, kakor v deželnih zborih in v neštevilnih shodih raznih političkih društev. Ces. vlada sama priznava, da je ta zakon krivičen in potreben prenaredbe.

Vsled premenjenih razmer po železnicah, ki odpirajo daljni svet in vežejo oddaljene okraje v kratkem času vožnje, nastali so povsem drugačni odnošaji, ljudstvo osobito ono, katero išče zaslužka, hiti v daljni svet, le da se preživi.

Da je temu tako, nam kažejo javno sledeče številke, katere sem posnel iz uradnih statističnih podatkov ces. vlade, ki je v državnem zboru predložila jeseni poseben zakon, po katerem naj se predela domovinska pravica. Dežele, katere so najmanj železnic dobile, imajo tudi najmanj ptujcev med seboj, tako Dalmacija, v kateri je 491.464 domačinov prebivalcev in le 29.653 ptujcev, domovno ne opravičenih, torej odpade na 100 domovno opravičenih le 6 ptujcev.

Nasprotno pa vidimo v Trstu, kjer je središče trgovinskega prometa, da je ondi 71.806 domovno opravičenih in 63.609 ptujcev, ali na 100 domačih pride 89 ptujih!

Še večja je razlika na Nižje Avstrijskem (Dunaj), kjer je 1.106.272 domačinov in 1.356.285 ptujcev, ali na 100 domačinov pride 123 ptujcev! Tudi v Zgorenji Avstriji odpade na 100 domačinov 101 ptujcev, na Štajarskem celo na 100 domačinov 110 ptujcev. V celi državi naštel se je 15.265.952 z domovno pravico, 8.270.104 brez domovne pravice, torej nad 100 avstrijskih prebivalcev odpade 54, ki nimajo te pravice.

Utemeljeval bom nasvet le kratko. Moj predlog meri na to, da bi visoki zbor izrekel se za potrebo, da se domovinski zakon prenaredi približno v smislu, kakor je predlagala ces. vlada, ki je po tolikih predlogih, interpelacijah, peticijah in sklepih raznih zborov se konečno odločila, da je izdelala nov zakon, ki je sedaj v razpravi v drž. zboru.

Ko se je odsek izvolil in pričel razpravljati o njem, kazalo je vse na to, da se sprejme ta zakon, ker so celo zastopniki mest in pristaši leveice zanj govorili. Pa hipoma se je situacija premenila, ko je dunajski zastop pričel agitacijo proti prenaredbi zakona ter sklical shod vseh mestnih zastopstev. Vsa mesta pošiljajo peticije državnemu zboru in žal, da je tudi naše stolno mesto isto storilo, ker je prav imel oni občinski svetovalec, ki je odsvetoval odposlati peticijo, ker mnogo in mnogo je ljubljanskih sinov, ki iščejo dela in zaslužka v drugih

kraji. Toda sleherni ima pravico varovati svoje interese, torej tudi slavni mestni zastop, pa nič manj pravice ter celo dolžnosti pa ima visoki deželni zbor, da se potegne za dober zakon, ki bo ogromni večini občin v deželi služil v veliko olajšavo, od katerih imajo mnoge silne stroške za oskrbovanje svojih ubožcev.

Kmetijske raznoterosti.

Zavarovanje za življenje. V nekaterih deželnih zborih se je sprožila misel, da bi se zavarovanje za življenje bolj razširilo po kmetih. Večkrat se primeri, ko kmet umrje, ni nobenega danarja in s tem se naredi dolg na posestvu. Ko bi se pa zavaroval, bi pa njegov sin dobil toliko denarja, da bi lahko plačal dedščino svojim bratom in sestram. Malo zavarovalnino bi kmet že zmogel vsako leto.

Če pri molži krava brca, jo prepasaj čez trebuh, ko jo molzeš in ne bode več brcala.

Poučni in zabavni del.

Knjige „Slovenske Matice“.

Za lansko leto je Matica izdala štiri knjige. Vnanja oblika je knjigam nekoliko lepša. V „Letopisu“ opisuje na prvem mestu gosp. prof. Levec življenje in delovanje pokojnega „Matičinega predsednika“ in slovenskega pisatelja Jož. Marna. Spis je jako temeljit in nepristranski pisan. Iz njega se dobro razvidijo v pravi luči Marnove zasluge za slovstvo slovensko.

Jako zanimiva je pa v letopisu razprava o „Janu Kollarju“, katero je spisal dr. M. Murko. Dr. Štrekelj je priobčil „Slovarske doneske iz živega narodnega jezika“. Ta spis bode ugajal jezikoslovcem, pa tudi kdo drugi iz njega lahko marsikako dobro besedo pobere. Pri bodoči izdaji slovenskih slovarjev se bode pač oziralo na jedno ali drugo teh besed. — J. Navratil nadaljuje svoj spis: Slovenske vraže in prazne vere. Ta spis je velike važnosti za boljše spoznanje našega naroda. Gospod pisatelj se pa v svojem spisu ozira tudi na druge slovanske narode. — Za prijatelje domače zgodovine je važen spis „Južnoavstrijske dežele za prvih let vladanja cesarja Leopolda I.“ — Prijateljem slovenske slovstvene zgodovine je ustregel gospod dr. V. Oblak s svojim spisom: „Protestantske postile v slovenskem prevodu.“ — Kaj zanimiv je pa spis od g. J. Apiha: Ustanovitev narodne šole na Slovenskem. — Slovensko bijografijo je spisal g. R. Perušek.

Marljivi društveni tajnik gospod Evgen Lah je pa sestavil poročilo o društvenem delovanju in mej drugim tudi nadaljuje seznam o družbeni knjižnici.

Druga knjiga je Glaserjeva: Zgodovina slovenskega slovstva I. del. Take knjige smo jako potrebovali, ker Kleinmayerjeva podobna knjiga ne zadošča popolnoma svoji nalogi. V prvem zvezku učeni gospod pisatelj razpravlja slovstveno zgodovino do velike francoske revolucije. V začetku razpravlja staroslovensko književnost,

novi slovensko književnost do francoske revolucije pa razdeluje v protestantsko in pa katoliško dobo. Knjiga je znanstveno pisana. Po našem mnenji bi bil gosp. pisatelj bolj ustregel članom „Matiče Slovence“, ko bi bil semtertja malo bolj poljudno pisal, kajti tako je marsikak čitatelj ne bode čital. Pisatelj se je oziral tudi na književno zgodovino kajkovskih Hrvatov, ki so bili včasih v precej tesni zvezi s Slovenci.

Tretja knjiga „Doneski k zgodovini Škofjeloke in njenega okraja“, katero je spisal dr. Kos, ima važnost pač le za zgodovinarje. V njej se navajajo razne zgodovinske listine, mnoge za navadnega čitatelja brez vsake zanimivosti. Zato pač ta knjiga ne bode našla mnogo čitateljev.

Letos je „Sloven. Matica“ začela izdajati „Knezovo knjižnico“. V prvem zvesku je gosp. Fr. Levec popisal na kratko življenje pokojnega Antona Kneza. Potem pa prinaša ta knjižica povest dr. Fr. Lisec, kateri je vzeta povest iz domačega življenja. Potem je pa v tej knjižici še epična pesem: „Ženitev Ferdulfa vojvode“, ki je zložena po neki furlanski narodni pravljici. Zložil jo je Bogdan Vened. Pesem jako ugaja in od mladega pisatelja še marsikaj dobrega pričakujemo.

Že lani smo omenili, da po našem mnenji „Matica“ premalo goji popularno znanost, ravno to moramo tudi letos omeniti. Za majhne narode so pač poljudni znanstveni spisi posebno primerni. Strgo znanstveni spisi najdejo premalo čitateljev.

Članov je „Matica“ lani imela 2570, 170 več nego predlanskim, vendar bi jih lahko še več bilo, kajti v imeniku še pogrešamo marsikoga. Če bi družba imela več udov, bi tudi uspešneje lahko delovala.

Novice.

Deželni zbor kranjski.

V ednajsti seji dne 8. febr. odgovarja deželni glavar Detela na interpelacijo poslanca Hribarja glede samoslovenskih ljubljanskih uličnih napisov in pravi, da stvar ne spada pred deželni zbor, temveč je to stvar deželnega odbora kot avtonomne oblasti, vsled česar se mora, da se ne nepravilno preudari v imenu deželnega odbora odklanjati vsako meritorno razpravo v deželnem zboru. Posl. Hribar predlaga, da se prične o tem debata, a predlog pade. — Posl. baron Apfaltrern utemeljuje samostalni predlog glede ustanovitve višje železniške oblasti c. kr. drž. železnic v Ljubljani in stavi nujni predlog, da se vlada naprosi, na bi se pri bodočih spremembah pri c. kr. železniških ravnateljstvih, jemal ozir na Ljubljano in se tu namestil kak višji železniški urad. Posl. Grasselli in Hribar toplo priporočata predlog in posl. Hribar še predlaga, da se naj deželni zbor izreče, da bodo nove zgradbe za na-tanjenje teh uradov za dobo 25 let proste deželnih prikladov. Predlog Hribarjev se izroči na priporočilo posl. dr. Schafferja železniškemu odseku v pretres in poročanje; Apfaltrernov predlog se enoglasno sprejme. — Posl. baron Schwegel poroča o prošnji idrijskega zdravstvenega okrožja za posojilo in podporo za ondotno bolnico in predlaga imenom finančnega odseka, da se prošnja izroči deželnemu odboru, ki naj se z vlado o stvari dogovori in dovoli

Pri snovanji posojilnic je imel Raiffeisen sledeča načela: Vsaka vas ali vsaj vsaka županija naj ima svojo posojilnico. Posojilnico naj vodijo kmetje sami; najboljši občani naj stopijo na čelo denarni zadrugi. Vodijo naj zavod brezplačno; le „računar“ naj dobi primerno nagrado, ki naj bode kolikor mogoče vedno jednaka, če tudi je dela več, kakor prvotno in navadno. Kmetje, kateri kot udje pristopajo, naj se neomejeno zavežejo zadrugi s svojim poroštvom. Deležev naj posojilnica ne jemlje; kmet ne more deležev plačevati, denarja potrebuje za kmetovanje. Saj njegova kmetija, živina in poljsko orodje njegovo dajejo dovolj varnosti pri zadrugi z neomejenim poroštvom. Obresti od posojil naj posojilnica ne jemlje naprej. Da ima denarna sredstva za posojevanje, skrbi naj za hranilne vloge.

Posoji se naj se po Raiffeisenovem nasvetu le na zadolžnice; menice so pri njegovih zavodih izključene. Čisti dobiček se ne razdeljuje mej člane, ampak prideva k prihranjeni zalogi (rezervnemu fondu), do katerega posamezni udje nimajo pravice, marveč le vsesкупna posojilnica. Če bi se posojilnica razdružila, si tudi združniki te zaloge ne smejo prisvojiti. Ona ostane marveč, kakor kakošna ustanova, nedotakljiva, ima se le obrestonosno naložiti dotlej, da se ustanovi nova posojilnica, ki je zopet kot svojo last prevzame. (Dalje sledi.)

Obrtnijske raznoterosti.

Svetlobarvne usnjate rokavice se osnažijo, če jih drgneš s platneno cunjjo, katero si namočil v pomerančnem soku. Rokavice drgni tako dolgo, da izgine vsa vlaga, potem jih pa obriši še z gorko cunjjo. Rokavice so potem kakor nove.

Dober jesih se napravi, če se vzame liter vode, liter vina ali pa jabolčnika in skupaj zmeša ter 90 g svežega kruha notri vrže in postavi na kak gorek kraj kaci osem dnij. Potem se precedi jesih skozi robec v kako posodo.

Kmetijstvo.

Potreba prenaredbe domovinskega zakona iz l. 1863.

(Utemeljeval v deželni zboru posl. Povše.)

(Dalje.)

Znan mi je slučaj, ki se je prigodil v občini Dvor pri Žužemberku, da je dobilo županstvo nalog, poravnati od mestnega magistrata v Budimpešti doposlani račun, ki je presegal 800 gld. za oskrbovanje neke ženske, ki je bila soproga rojenega Dvorčana, ki je pred veliko leti šel z doma v Budimpešto, kjer je kot kovač deloval. Kdor pozna malo revno občino dvorsko, priznal bo, da je ta ogromna svota, katero ima le za jedno ondi domovno opravičeno osebo, katere pa nihče nikdar videl in poznal ni, poravnati, grozno breme. Obžalujem, da nimam razkaza na razpolago, koliko posamezne občine imajo naklad za oskrbovanje svojih občinskih revežev, spominjam

pa se še izkazov, kakoršne izdaje vsako leto deželni zbor goriški, iz katerih je bilo razvideti, da morajo nekatere občine po 100, 150 in več procentov naklad le za poplačanje računov za oskrbovanje ubožcov nositi!

Dovolil sem si rabiti besedo, da je naš deželni zbor dolžan potegniti se za prenaredbo domovinskega zakona; to utemeljujem pa s tem, da je prav naša dežela, ki daje velik kontingent delavnih močij velikemu trgovskemu mestu Trstu. Desetletja preteko, nihče več ne pozna moža, ki se je postaral in s svojim delom pripomogel k blagostanju ondotnih veletržcev, katerega pa so kot izžmeto citriono vrgli v smeti — to je, mož postal je nezmožen za trpinsko delo, zbolel je in hajd ž njim v bolnišnico ali domov, naj zanj skrbi domovinska občina. Slavna gospoda, le pogledjte račune, katere nam predlaga v odobrenje deželni odbor in našli boste vsako leto velike svote, katere plačuje naša dežela tržaški bolnici za kranjske svoje rojake, ki pa ondot morda že desetletja delujejo. Da to z uradnimi številkami dokažem, navajam, da se po teh izkazih ministerstva v Trstu izmed ondotnih 100 prebivalcev le 45 domovno opravičenih in 55, ki nimajo ondotne domovne pravice.

Opustim priliko, ki mu je dana pri tem predmetu, dokazovati, koliko trpe kmetijske občine osobito kmetijski gospodarji s tem, da odhajajo najboljši delavci od doma v mesta, katera se, kakor nam zadnja desetletja kažejo, silno množe, tako, da je nastalo hudo pomanjkanje poslov na kmetih, ker slab položaj našega kmetijstva ne zmore tako plačevati delavcev, kakor mesta. Vsekako pa so kmetijski kraji opravičeni zahtevati, da so oproščeni skrbeti za v mestih in tovarnah onemogle svoje rojake.

(Dalje sledi.)

Kmetijske raznoterosti.

Iz stare smetane napraviš dobro surovo maslo, ako včasih prideneš malo soli smetani. Tako surovo maslo nima neprijetnega okusa in se tudi rajše pini.

Jabolčne in hruševe peške rajše kalé, če jih pred sajenjem štiriindvajset ur namakamo v apneni vodi.

Rac ne dajaj valit zgodaj pomladi. Veliko pomladnih jajec se ne izleže, ker niso oplojena in mlade račice, ki se tako zgodaj zležjo počasi rasto, ker jim manjka zelene krme.

Poučni in zabavni del.

Deset let v Ameriki.

(Iz osebnih spominov Rusa P. Tverskega.)

VI.

(Dalje.)

— Res je, a so vendar beli, ti so pa zamorci, potomci Hamovi, katere je Bog ustvaril za to, da služijo belcem. Jug jim nikoli ne bode priznal volilne pravice.

— Vendar so mi znani dva ali trije slučaji, ko so zamorci volili; posebno kadar so jih vaši agitatorji pregovorili, da so glasovali za vas. Če zamorec more voliti demokrata, zakaj ne bi mogel republikanca?

njene zaloge. Sicer sta pa oba, ki sta posredno in neposredno, z besedo in peresom jako veliko zavodov v življenje vzbudila, s tem nadzorovala posojilnice, da sta leto za letom priobčevala v letopisih o njih statistične date in dajala navode za pravilno poslovanje. Vrh tega sta oba združila večino svojih posojilnic v društvo, katero je po svojih knjigah, časopisih in uradnikih zvezne posojilnice podučevalo in nadzorovalo, torej sta ona dva to storila, kar dela „Zveza slovenskih posojilnic“ tudi že več nego 10 let. (Dalje sledi)

Obrtnijske raznoterosti.

Stroj za tajanje snega. V Bremenu je neki polkovnik izumil stroj, s katerim se sneg taje po ulicah, da ga ni treba odvajati. Prvi poskusi so se baje dobro obnesli. Mesta si bodo z novim strojem dosti privarovala, ako se dobro obnese, ljudje pa zgube mnogo zaslužka.

Nov način reklame. Neki genfski fotograf je prišel na jako ženijalno misel, da bi inzerate dali napraviti v jezera in vode, da bi jih čitali ljudje, ko bi se vozili v čolnih. Inzerati bi bili napravljeni iz lesa v raznih barvah. Prvi poskus se je baje dobro obnesel.

Kmetijstvo.

Potreba prenaredbe domovinskega zakona iz l. 1863.

(Utemeljeval v deželnem zboru posl. Povše.)

(Dalje.)

Naj navedem v podkrepljenje teh besed zopet uradne izkazane številke, katere prav jasno govore za potrebo prenaredbe domovinske pravice, ker taki odnošaji so prekrivični in glasno kličejo po prenaredbi.

Nahajajo se med 100 prebivalci: na Dunaju 65 ptujih, domovno neopravičenih in le 35 domačinov, v Dun. Novomestu 75 ptujih in le 25 domačinov, v Lincu 73 ptujih in le 27 domačinov, v Steyer-u 78 ptujih in le 22 domačinov, v Solnogradu 70 ptujih in le 30 domačinov, v Gradcu 78 ptujih in le 22 domačinov, v Mariboru 86 ptujih in le 14 domačinov, v Celju 61 ptujih in le 39 domačinov, v Ptuji 78 ptujih in le 22 domačinov, v Celovci 72 ptujih in le 28 domačinov, v Ljubljani 76 ptujih in le 24 domačinov, v Trstu 55 ptujih in le 45 domačinov, v Inomostu 72 ptujih in le 28 domačinov, v Pragi 75 ptujih in le 25 domačinov, v Brnu 69 ptujih in le 31 domačinov, v Olumucu 80 ptujih in le 20 domačinov, v Lvovu 54 ptujih in le 46 domačinov, v Krakovu 60 ptujih in le 40 domačinov, v Črnovicah 50 ptujih in le 50 domačinov. In ne dokaj boljše razmere izkazujejo številke, seštete za cele dežele.

Tako odpade na 1000 prebivalcev v Nižji Avstriji 123 ptujcev, na Štajarskem 100, na Koroškem 79, na Kranjskem 27, na Tržaškem 89, na Goriškem 21, v Istri 18, na Češkem 92, v Galiciji 19, v Bukovini 18, v Dalmaciji 6 ptujcev.

Te številke pa kažejo tudi, da na Kranjskem, Goriškem, Dalmaciji, Istri, Galiciji ni dokaj kruha najti, zato le pičlo število ptujcev, pač pa se sme sklepati, da marsikak našinec išče kruha v ptujini, kjer ga izkoristijo ter ko onemore, vrnejo nam nazaj. Če je katera dežela, je gotovo naša, ki ima pričakovati olajšav od novega domovinskega zakona, po katerem bo poštenemu človeku mogoče pridobiti si domovinsko pravico v ptujini, v kateri se je naselil, s tem pa se bo zdatno znižalo breme za oskrbovanje revežev v premnogih ubogih naših kmetijskih občinah. Po novem zakonu naj je slehern pošten državljan, ki biva 5 let v kaki občini in se tam preživi pošteno ter davek odrajuje, opravičen doseči v tej občini svojo domovno pravico; delavci, ki ne plačujejo nikakega davka pa pridobe domovno pravico, ako so 10 let v tej občini pošteno živeli.

Važno je v tem načrtu, da zamore ne le posameznik, ampak tudi rojstna občina, v katero pripada dotični državljan, zahtevati od one občine, v kateri je njihov rojak preživil določeno dobo let, da mora dotičnika sprejeti za svojega občana. Prav ta določba je velike važnosti in pomena za nas, od koder toliko našincev hodi v Trst, ki pa trdovratno, kakor je dokazano, zavrača prošnjo naših tam tudi 20 in več let živečih in delujočih ljudij, če so tudi davkoplačevalci in najrednejši ljudje. Po tem paragrafu pa bodo naše občine zamogle po pretečeni dobi kar zahtevati od tržaške občine, da podeli tem našincem ondotno domovno pravico.

Sicer pa se mora sploh ublažiti to vprašanje pri-skrbljevanja ubožcev z izvršitvijo socialnih reform. Že dosedaj se je nekaj v to svrho storilo in sicer s tem, da se je vpeljalo zavarovanje proti nezgodam za delavce v tovarnah in obrtnijah. Leta 1889. izplačalo se je ponesrečencem 205.000 gld., leta 1893. že 1,229.432 gld. in koncem l. 1893. uživalo je 8886 delavcev ponesrečencev skupno 660.907 gld. podpore na leto.

Prav tako so bolnišne blagajne izplačale v l. 1893. nad 11 milijonov gld. zbolelim delavcem podpore.

(Konec sledi.)

Kmetijske raznoterosti.

Agrarni shod. Dne 7. t. m. se snide na Dunaji agrarni shod. Posvetoval se bode o rentnih posestvih in kmetijskih zadrugah, potem, kako bi se dala povzdigniti živinoreja v Avstriji, o skušnjah z živinsko soljo v raznih deželah in dobivanju kajnita in kalijevih solij iz Kalusza ter o pravnih razmerah grajščinskih uradnikov.

Spravljanje krompirja. Ves gnil in nagnit krompir se ima pri spravljanji odstraniti, zdrav krompir se očisti in vsuje na kup, ko so se spodaj poprej položile deske jedna poleg druge. Te deske pa morajo biti podložene z opeko, da so vsaj 30 cm od tal. Kup ne sme priti v dotiko z mokrimi stenami. Iz kupa odstrani se polagoma še nagnit krompir. Kadar ni mraza, mora se klet pogosto prevetrovati.

Pokončevanje mahu po travnikih. Mah spraviš s travnikov, če potreseš zelene galice, ali pa poliješ travnik z vodo, v kateri si raztopil zelene galice.

Kmetijstvo.

Potreba prenaredbe domovinskega zakona iz l. 1863.

(Utemeljeval v deželnem zboru posl. Povše.)

(Konec.)

Obe ti instituciji morate se popolniti in v dobro delujočim stanovom urediti. Ob enem pa mora država lotiti se po vzgledu Nemčije naloge priskrbovanja za delo onemoglih delavcev, to je starostno priskrbovanje.

Nemčija že več let izvaja to ustanovo, ki stane državo dokaj milijonov na leto. Ako hočemo ublažiti pri nas sedanje pač prežalostne socialne razmere, lotiti se moramo dela in rešiti akutno nastalo socialno vprašanje z modrim, vztrajnim in požrtovalnim delovanjem in gotovo smem imenovati starostno priskrbovanje delujočih stanov kot najvažnišo socialno zadevo. Ne smem biti preobširen, zato le pristavljam, da prav s tem bi se tudi za one občine, ki bodo nosile težja bremena za preskrbovanje ubožcev, torej za mesta, zamoglo ublažiti to razmerje. Vsekako pa se mora osnovati poseben državni ubožni zaklad — oziroma deželni ubožni zakladi, ki bi iz državnega zaklada dobivali podpore v svrhu, da se iz tega zaklada potem vsem onim občinam, katere bi izkazale, da imajo čezmerno breme nositi za ubožce, povrnejo stroški, ki presegajo maksimalni odstotek naklade v svrhu preskrbovanja za ubožce. Enaki zakladi nahajajo se tudi v drugih državah in gotovo je država dolžna v prvi vrsti skrbeti za svoje uboge državljane.

Mestom torej in občinam, v katerih se nahajajo velike tovarne, rudniki itd., bo se moralo iz takih osrednjih zakladov dajati pomoči v to svrhu in s tem bo tudi za te odstranjeno hudo breme, katero pa bo za ogromno število ubogih kmetijskih občin z novo postavo gotovo znižano.

Konečno bodi mi dovoljeno še na jedno prednost novega načrta opozoriti. Človekoljubje, dandanes moderna beseda, govori za prenaredbo domovinskega zakona. Po sedanjem zakonu dobi nalog preskrbeti ubožca občina, v kateri je ubožec imel svojega očeta rojenega. Nihče se ne spominja več na očeta, nihče ne pozna njegovega sina. Občina sklene, da ubožca pusti dovesti domov in tu mora prosjačiti milosti od ljudij, ki njega ne poznajo in ki ne morejo čutiti zanj tako, kakor za človeka, ki je bil od nekdanj doma znan, priljubljen, pa je vsled nesreče, bolezni opešal, tako, da mora iskati usmiljenih src. Kako hudo mora biti onemu ubožcu, ker večinoma mu dajo miloščino, ker morajo, on ne najde njemu naklonjenih src.

Torej tudi iz tega ozira je opravična določba, da kjer človek deluje in je svoje najboljše moči izrabil, naj tudi vživa svojo domovinsko pravico.

Ker se bo prav v prihodnjem zasedanju odločila usoda, ali bo vladni načrt zakona za prenaredbo domovinske pravice obveljal in ker se tudi proti njemu močno deluje, smatral sem umestno staviti ta predlog, katerega

naj izvoli visoki zbor odobriti in izročiti upravnemu odseku v posvetovanje.

Kmetijske raznoterosti.

Čiki smodek so dobro sredstvo za preganjanje mrčesov z vrtnih zelišč. Taki čiki se posuše in potem zdrobe. S tem prahom potresajo se rastline zjutraj ob rosi, ali pa po škropljenji, da se bolje prime. Dobro je pa tudi, če se v vodi kuhajo in potem s to vodo rastline škrope.

Sredstvi, s katerimi se preganjajo psom bolhe? Dvakrat v tednu psa čisti s krtačo ali česalom, s katerim si poprej snažil konja. Drugo sredstvo se pa takole pripravi: Vlije se se 20 gr bencina, v 160 gr vode in pridene 10 gr katranovega mila in potem se kaka cunj v to tekočino pomoči in ž njo drgne psa.

Mrzli hlevi niso za debelenje živine. V njih živina poje mnogo krme, ne da bi se kaj odebelila. Pa tudi v pregorkih hlevih se živina povoljno ne debeli. Najbolje je, če je v hlevu 12° gorkote.

Poučni in zabavni del.

Deset let v Ameriki.

(Iz osebnih spominov Rusa P. Tverskega.)

VI.

(Dalje.)

Demokratje izmislili so se tudi drugo sredstvo, da umetno obračajo narodno voljo na svojo stran. Kakor hitro dobe v roko zakonodavstvo kake države, takoj vpeljejo gerrymandor volilnih okrajev. Ta beseda je nova v angleščini in pomenja tako razdelitev okrajev, katera se ne ozira na naravne geografske meje, temveč le na to, da pride več okrajev v roke demokratov. Za poslednje volitve za kongres so bili demokratje napravili mnogo gerrymandorov, a najvažnejši je bil v državi Ohajo, kjer so iz bivšega v zemljepisnem oziru skupnega, republikanskega volilnega okraja, v katerem je bival in vselej bil voljen demokratom posebno nasproten predlagatelj novega tarifnega zakona Mac Kinley, naredili tri nove volilne okraje vsacega z demokratično večino v obliki otoka Celebesa in vsled tega je propal Mac Kinley. Drugi slučaj je pa bil v državi Alabama, v severovzhodnem kotu, katere ob gorah Tenessy je že dolgo še od vojske sem živelo republikansko prebivalstvo, ki je vselej volilo republikanca v zbornico poslancev. Ta volilni okraj razbili so na dva in da naredo nova volilna okraja za trdno demokratična, raztegnili so jednega po vsej severni meji države nad 300 milj daleč in le 10 do 15 milj na široko, drugega so pa potegnili ob vzhodni meji ravno v taki obliki.

Organizacija obeh strank je povse jednaka. V zveznem odboru je pa jeden član iz vsake države in vsakega teritorija zveze in se voli na dve leti. Ta zvezni odbor si izbere načelnika, tajnika in blagajnika ter posebni izvrševani odbor vodi zvezne politične volitve. Nabira denarje, izbira in razpošilja agitatorje v razne države, odločuje kraj in čas za zvezne shode in sploh vodi